

Retrats d'acollida

Una aproximació des de l'etnografia visual a
les cuidadores i cuidadors de la
Fundació Pere Mitjans

TFG Humanitats
Miquel Serra Lázaro
Directora: Nadja Monnet
Desembre 2014

Índex

1. Agraïments.	3
2. Abast i propòsit de la recerca.	5
3. <i>18-200 mm</i> . Etnografia amb distància focal.	9
4. Esguards i presències.	16
5. Cultura d'acolliment.	21
6. GR en lloc de PR 	26
7. Algunes dades sobre material tècnic, el treball de camp i el blog.	
7.1. Material emprat.	31
7.2. Visites, fotografies i minuts de vídeo.	31
7.3. Estadístiques del Blog.	32
Bibliografia	33
Webgrafia	36

1. Agraïments

Quan vaig haver de triar el tema del meu treball de Fi de Grau pensava fer quelcom relacionat amb la imatge. Entre les moltes possibilitats vaig descobrir la proposta de la Nadja Monnet; *Ciutats, imatges i sons: una reflexió des de l'antropologia. Realització d'un assaig etnogràfic fotogràfic o audiovisual en contextos urbans*. Perfecte! Tenia el primer objectiu assolit. Em faltava però el tema, quelcom concret i factible per desenvolupar en un any. I llavors va sorgir la idea: descriure el col·lectiu de cuidadors de la Fundació Pere Mitjans. Unes persones amb les que havia tingut tracte diari, però mai vaig arribar a conèixer en profunditat.

Temps enrere veia la tasca dels cuidadors purament des d'una òptica interessada, doncs era usuari de la Fundació, bé jo no, la meva filla Marina. Ara, amb el distanciament emocional que dóna el temps transcorregut des de la seva absència, he pogut prendre consciència que hi havia quelcom de remarcable en la manera de fer dels cuidadors i que anava més enllà de procurar el seu benestar físic. Aquest treball de recerca vol ser també una mostra de reconeixement cap aquest col·lectiu de cuidadores i cuidadors. Cal afegir a aquest agraïment, l'excel·lent acollida que m'han donat totes les persones de la Fundació Pere Mitjans, responsables, cuidadors i usuaris; durant les meves estades a Centres de dia i pisos. De ben segur que a qualsevol de nosaltres no li faria cap gràcia tenir un "estrany" disparant la càmera al seu costat mentre observa el que fem i escolta el que diem. M'agradaria destacar especialment la rebuda dels usuaris, ells m'ho han fet molt fàcil, tots volien que els hi fes fotografies i em tractaven com si fos un més. Aquesta desinhibició i franquesa en el tracte és, segons em va explicar la Carlotta, un dels motius pels quals li agrada treballar a la Fundació, una manera

de relacionar-se diferent del que és comú fora d'aquest entorn.

Tot i que forma part de la seva tasca, també voldria agrair a la meva directora de T.F.G., la seva capacitat per dur-me per un camí quasi desconegut per mi, on, amb els seus comentaris i recomanacions, ha aconseguit augmentar el meu interès pel tema d'estudi i enriquir els meus limitats coneixements en disciplines com l'etnografia i l'antropologia.

2. Abast i propòsit del treball

Vaig néixer a Barcelona ara fa 55 anys i sempre he viscut en aquesta ciutat, per tant sóc un ésser urbà. El meu coneixement d'aquest entorn m'ha mostrat que té una característica irrefutable, encara que sigui només per una qüestió de quantitat; i és acollir una gran varietat de perfils humans. Aquesta diversitat tant nombrosa genera relacions entre els individus que acaben per conformar dinàmiques socials, les quals en algunes ocasions els aboquen a la diferència. Ningú hauria de néixer socialment diferent, però els múltiples factors com la disponibilitat de recursos, l'educació, les habilitats o les mancances la acaben produint. A més, la constant comparació entre subjectes i el persistent afany per classificar-ho tot ens du a refermar la idea que la diferència és necessària, simplificant-t'ho en molts casos com el que és normal i el que no¹. En aquest marc paradigmàtic de la diversitat, present a les nostres ciutats occidentals, es on les relacions es tiben i acaben per generar inclusió o exclusió. Algunes d'aquestes diferències provoquen el nostre acostament perquè el seu simbolisme ens atrau i ens volem reconèixer en elles, acabant per ser integrades com a normals; i d'altres amb les quals no ens sentim identificats, ni ens interessen, acaben per ser rebutjades o ignorades.

El reconeixement de l'altre i en l'altre és un dels principals catalitzadors de la lògica social. Un territori abonat per que l'antropologia posi la mirada en aquestes diferents identitats i es plantegi preguntes de l'estil ¿quines dinàmiques provoquen aquestes diferències?, ¿quines pautes relacionals generen?, ¿són

---

¹ Aquesta contraposició amb l'altre, amb la normalitat, queda molt ben reflectida en l'anàlisi que fa Carlota Gallén de la patologia borderline, on si encabeixen comportaments i actituds considerats inclassificables i asocials. Amb conseqüències directes en la marginació o exclusió social "Implica que algú pot no ser reconegut, o expulsat, o suplantat, o vedat en l'accés a activitats, llocs o funcions fonamentals per obtenir el reconeixement social" (2005:67).

identitàries de la ciutat? ². Aquesta mateixa ciutat acull institucions i organitzacions que pretenen regular les relacions socials dels ciutadans que habiten aquest espai, i amb el seu acolliment i normatives pretenen harmonitzar la inevitable diversitat. En aquest entorn urbà on té un gran pes la dissemblança, es fa difícil pensar en estructures socials universals que es mantenen estables gràcies fonamentalment al parentiu i les institucions; o en atribuir el marc de relacions socials a causes merament fruit del lliure mercat i l'estructura productiva. Totes dues opcions preses com a guies ideològiques per triar l'adient mètode etnogràfic estan mancades de la plasticitat del jo, de l'impacte del simbolisme en l'individu i de la constant i inestable entropia del producte social, com resumeix Michael Angrosino "La vida humana és fonamentalment dialògica i polivocal"(2012:103)³.

Aquest assaig voldria esbrinar si per davant de les estructures urbanes, existeix una altra força molt més integradora, la qual, en lloc de compartimentar i classificar als seus ciutadans dins la seguretat que atorga la normalitat ⁴ aconsegueix aglutinar-los al voltant de constructes relacionals que consoliden i estableixen les dinàmiques socials. L'objectiu d'aquest treball és mostrar com un col·lectiu de persones amb trajectòries vitals molt diverses, aconsegueixen mantenir i fer créixer un projecte que té molt en compte a l'altre, al diferent. És en aquest espai, els centres de dia i els pisos tutelats, on trobem un col·lectiu

---

² L'antropologia urbana supera la recerca inicial de la diferència en terres llunyanes i amplia el marc de referència urbà més enllà de la dicotomia camp-ciutat, com expliquen Amalia Signorelli (1999) i Nadja Monnet (2007).

³ Traduït per mi del castellà.

⁴ Nadja Monnet (2007:195) "la imagen de "ghetización" de ciertas culturas de la ciudad más que ser una realidad empírica es más bien un concepto utilizado para señalar un peligro, un miedo: él del supuesto "choque de las culturas".....Frente a estos discursos alarmistas considero que nosotros los/las antropólogos/as, tenemos una tarea importante que consiste en analizar meticulosamente lo que está ocurriendo a pequeña escala para poder desconstruir esta visión de la convivencia que me parece peligrosa para todos. En acuerdo con Jean Remy (1990), apuesto por indagar la significación de la coexistencia en la distancia y la diferencia, ya que con la instalación de habitantes de múltiples procedencias en las grandes ciudades, "la sociabilidad urbana no preconiza una distancia segregativa sino una distancia "comunicativa" (1990:86). Aquesta idea la podem traslladar també al col·lectiu de cuidadors i cuidadores on hi ha persones de diversos països, procedència social i algunes de elles amb un aspecte "classificat" com asocial.

format per gent de diversos països i distints nivells de formació i motivacions, cara a cara amb la diferència del col·lectiu d'usuaris de la Fundació. Un acostament etnogràfic al funcionament d'un grup de cuidadors/es que vetllen pel benestar i desenvolupament dels subjectes amb diferents tipus de discapacitats, prenent com a referència una organització focalitzada en aquesta tasca, la Fundació Pere Mitjans. La metodologia emprada es fonamenta en una anàlisi qualitativa a través de les imatges dels cuidadors/es, immersos en les diferents tasques del seu treball diari i la narració de les diverses situacions que es produeixen en qualsevol dia de feina. Però es vol anar més enllà per aprofitar la força de la imatge i la seva capacitat simbòlica, per tant es faran dos retrats addicionals de cada cuidador, un on es veurà la seva aparença externa i l'altre on s'intentarà capturar la seva expressió i profunditat humana. La narració ha sorgit de les imatges, de les paraules i dels sons, generats en aquest petit entorn dins d'una gran ciutat com Barcelona.

Per altra banda, una bona descripció necessita d'una bona restitució dels fets observats. Fer-ho només amb paraules és quasi bé impossible, requereix d'una gran habilitat narrativa. Les imatges i els sons ajuden a reconduir l'imaginari del

*spectator*⁵ per tal de restituir la informació necessària i poder interpretar la realitat descrita per l'observador etnògraf. La foto-etnografia pot ser utilitzada com un llenguatge antropològic, caldrà però prendre la cautela de construir bé la narració, sinó correm el perill de donar un significat erroni, com diuen John Berger i Jean Mohr a *Otra Manera de Contar* “En certa manera, no hi ha fotografies que puguin ser negades. Totes tenen categoria de realitat. El que hem d'examinar és de quina manera la fotografia pot o no donar significat als fets”(2013:99)⁶. Per tant, no només serà necessari fer bones fotografies sinó que serà indispensable que aquestes es transformin en un suport fonamental de la narració etnogràfica i proposin a l'observador quina ha estat la hipòtesi i quin el resultat. Una hipòtesi que pretén esbrinar si existeix alguna tendència cultural en les persones que habiten les nostres ciutats, Barcelona en aquest cas, que lligui aquesta diversitat omnipresent amb la diferència, la qual en moltes ocasions es tracta d'ignorar.

---

⁵ Definit per Roland Barthes com aquelles persones que “compulsamos en los periódicos, libros, álbumes o archivos , colecciones de fotos”(2010:30), i en aquest cas a més reconstruïm en el nostre imaginari les narracions fruit de les observacions de camp fetes per l'investigador.

⁶ Traduït per mi del castellà.

3. 18-200 mm. Etnografia amb distància focal.

Tenint ben present que elaborar un rigorós treball de recerca etnogràfica demana molta dedicació i uns coneixements profunds de la matèria, i que jo no dispo de temps per fer una exhaustiva i profunda observació ni d'una formació especialitzada; aquest treball cerca descriure com un grup de persones fan una tasca important dins una organització urbana i de passada intentar esbrinar què pot lligar les seves motivacions. Tampoc vol ser un simple documental i per això, com a eix metodològic, s'emprarà l'observació participant, la pauta de treball paradigmàtica per l'etnografia, teoritzada per primer cop per Bronislaw Malinowski a principis del passat segle. Amb aquesta base però, s'afegirà la component audiovisual, de fet seran les fotografies i els vídeos els elements principals de la narrativa etnogràfica.

L'objectiu de l'etnografia inicialment va ser investigar i descriure en detall les característiques d'un col·lectiu i, a través de l'anàlisi dels fets observats, poder arribar a desvetllar tendències que el nominalitzen. A priori aquest fi ens marca una metodologia fonamentalment inductiva, on l'observació empírica dels fets ens dur a la hipòtesi; però existeix l'equació personal⁷ de l'observador que el condiciona en la seva extracció dels fets. L'observació participant té una gran dosi de subjectivitat. Tot i què l'investigador pot estar més o menys implicat amb el grup, sempre ha de tenir un lligam i per tant, està condicionat i condiciona. En aquest treball el meu rol ha estat entre dues de les classificacions que fa Michael

---

⁷ La meua equació personal es genera des d'uns estudis d'Humanitats, on l'ésser humà és el punt central. L'estudi i reflexió sobre les diferents dialèctiques que es generen entre la persona i la seva existència, inserides ambdues sempre en un marc social m'ha guiat en aquest intent d'analitzar la barreja de la diversitat amb la diferència, buscant reflexionar sobre el que ens pot fer superar els prejudicis que ens barren el pas cap a la inclusió de qualsevol persona.

Angrosino (2012:147-150), d'una banda he estat un *participant-com a -observador* i en menor mesura he adoptat el rol com a *participant complert*. Per les meves anteriors vivències com a usuari de la Pere Mitjans, coneixia a molts cuidadors i cuidadores, això m'ha facilitat l'acostament i aquesta participació prèvia m'ha facilitat l'observació. El treball en els centres de dia i els pisos també m'ha dut en alguns moments a sentir-me plenament integrat, com si fos un més, m'he tornat "nadiu" i això, com diu Michael Angrosino (2012:270), m'ha fet deixar de banda el guió dissenyat per l'observació, sempre però, en moments puntuals i amb la intenció de facilitar la complicitat i la comunicació amb el col·lectiu.

Un altre aspecte diferenciador del meu posicionament com a observador, ha estat l'enfoc audiovisual. Aquesta opció metodològica m'ha complicat el que seria la rutina observacional. On s'han de prendre notes, preguntar als cuidadors, fer entrevistes, recollir dades, ara s'ha afegit una nova tasca que en si mateixa pot representar un corpus heurístic, fer fotografies i gravar vídeos. Però pensant que en l'estudi de qualsevol col·lectiu humà, la imatge, més que un problema es pot presentar com una part de la solució, he assumit el repte d'una doble metodologia.

Si penso en imatges fotogràfiques, estic confiat en que aquestes m'ajudaran a veure millor, una idea que trobem resumida en una frase del sociòleg Sylvain Maresca "Veure sense saber o, més exactament, sense ja saber..."(2011:34). Aquesta frase es podria aplicar sense discussions en tasques de fotografia documental, on l'acte fotogràfic és poc reflexiu, i on tot és essencialment intuïtiu; en aquest cas, i tal com diu Sylvain Maresca, la interpretació de la imatge captada quasi parteixi des de zero. Però, en el meu assaig on la imatge ha estat el meu mitjà narratiu, soc conscient que aquest mitjà audiovisual m'ha permès

“densificar l’observació” (2003:21)⁸, m’ha facilitat retornar sobre el detall una i altra vegada, interpretant la imatge, cercant les seves connotacions, reflexionant sobre com s’han capturat, i amb l’afegit que amb la fotografia digital aquestes fotografies, detalls, interpretacions, han estat molt nombroses. Per tant, si s’associa en aquesta *densa* característica de la imatge un bon guió que ens porti de la mà durant l’observació, probablement he obtingut un resultat que no serà latent, sinó amb una càrrega d’intencionada connotació.

El guió per abordar l’observació del col·lectiu de cuidadores i cuidadors l’he fonamentat en dues pautes d’enregistrament. Per una banda volia copsar *l’aspecte* i *l’expressió* d’aquestes persones, de tal forma que *l’espectador* fos capaç amb un cop d’ull d’associar-les al seu imaginari i així poder atribuir o descartar alguna idea preconcebuda de com haurien de ser. Potser algú se’ls podia imaginar com a persones molt adultes, d’aspecte seriós, formals, vestits amb bata blanca i amb un cert desencís a la seva mirada. La forma de fer-ho a consistit en fer dos retrats, un primer pla del rostre i un altre de mig cos.

Per altra banda en el meu cas, l’aspecte vertebrador de l’observació està condicionat per la hipòtesi de partida; i vol recollir imatges on les persones del col·lectiu mostrin la possible existència d’una tendència relacional de l’acolliment en la seva tasca diària amb els usuaris. Per documentar-ho he fet fotografies dels cuidadors i cuidadores en moments d’especial proximitat a l’usuari. Amb les seqüències fotogràfiques busco que l’observador s’integri dins el *subjecte pensant* en una recerca del seu imaginari i la seva experiència vívida, per tal que pugui sintetitzar el missatge; una idea expressada per John Berger i Jean Mohr en el seu llibre *Otra manera de contar* “La discontinuidades de la historia y el tácito acuerdo subyacente a ellas unen al narrador. Al oyente y a los protagonistas en

---

⁸ Com apunta Clifford Geertz, citant a Gilbert Ryle i el seu exemple de la picada d’ull, gest que pot significar quelcom o simplement ser un tic, gest que amaga el significat darrere de la interpretació, no és suficient en mostrar la imatge fenomènica, aquesta per si sola no narra el significat, cal interpretar-la per descobrir si pot arribar a ser un petit gest cultural.

una amalgama. Una amalgama que llamaría sujeto pensante de la historia. La historia narra en pro de este sujeto, apela a él y habla en su nombre.

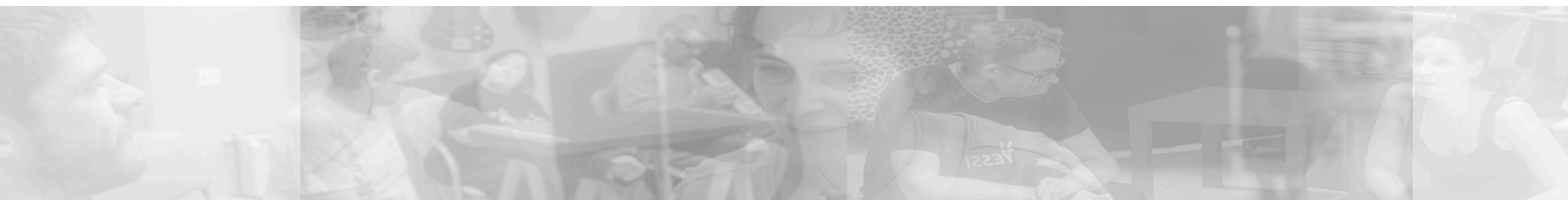
Si esto suena innecesariamente complicado, vale la pena recordar por un momento la experiencia infantil de escuchar un cuento. ¿No eran la excitación y la certeza de esa experiencia precisamente el resultado del misterio de esa fusión? Tú escuchabas. Estabas en el cuento. Estabas en las palabras del narrador. Ya no eras solamente tú solo; eras, gracias al cuento, todos los que estaban implicados”(2013:285-287); i que justifica l'esquema icònic dels tres tipus de fotografies. També hi han alguns vídeos que mostren aquesta singularitat del grup. En definitiva, he deixat de banda l'ortodòxia de l'extrema objectivitat i he intentat capturar de forma activa els fets, els signes significants per acompanyar la teoria, una idea que ja va expressar Bronislaw Malinowski⁹.

Aquestes qüestions, però, no m'han fet abandonar les clàssiques pautes de treball en observació participant com són el diari de camp, on he consignat cronològicament l'evolució del projecte, amb idees, converses, impressions, correus; he fet entrevistes als educadors i altres persones de la Fundació; i he recollit algunes dades.

Al iniciar el projecte i pensant en la restitució de la narració etnogràfica, va sorgir la necessitat d'utilitzar un suport que permetés la inserció dinàmica de les fotografies i els vídeos, per tal de mostrar el treball a una àmplia població i alhora, mirar d'obtenir algun retorn. Prenent com a mostra alguns dels blogs mencionats a la webgrafia he optat per aquest canal de comunicació. En certa manera, també s'ha transformat en una necessitat davant de la bona acollida que m'han dispensat els cuidadors i cuidadores de la Fundació. La restitució documental és molt important, tal com explica Luiz Eduardo Robinson Achutti en el seu manual

---

⁹ pàgines 40-51 del seu llibre “Los argonautas del Pacífico occidental” (2001, 1ª edició 1973) on ens parla dels mètodes actius d'investigació.

de foto-etnografia, on descriu com interactuen l'espai i les formes de la Bibliothèque Nationale de France en les persones que l'ocupen. Per aquest investigador la restitució, la mostra d'una part de la feina feta en foto-etnografia, vindria a ser com retornar la mirada a aquells que ell prèviament havia empresonat en un clixé amb el seu esguard, i que aquest investigador retorna a través d'una exposició de fotografies¹⁰. També Sylvain Maresca destaca l'interès dels fotografiats-observats per veure's en les fotografies, aportant en aquesta interacció valuosa informació de l'alteritat observada a l'investigador i allunyant-lo de categories preconstruïdes¹¹. Per aquestes raons he creat un blog <http://portraits-personasincluyentes.org> que m'ha permès enriquir l'observació amb opinions dels implicats i també fer una extensa divulgació del treball de recerca.

El blog l'he dissenyat amb una estructura senzilla on després d'una benvinguda, el visitant pot escollir entre veure fotos, vídeos o llegir textos relacionats amb la inclusió, l'etnografia visual, imatges socials, etc. Les dues primeres categories contenen opcions. Per les fotografies es pot escollir entre fotos dels cuidadors, de les activitats o dels espais. I per als vídeos s'han creat dues subcategories una d'entrevistes i una altra per escenes quotidianes. La tercera categoria és un sac on s'hi poden trobar els textos ordenats cronològicament i classificats per bibliografia, cites, enllaços i reflexions; fent un *scrolling* es visualitza el títol amb una primera paraula clau que indica si el tema parla d'antropologia, inclusió, fotografia, etc. Al costat dret hi ha una finestra per fer cerques, una galeria de

---

¹⁰ L.E. Robinson Achutti (2004:130-132) repensa les seves fotografies des dels comentaris recollits a l'exposició de fotos de la BNF i cospa l'encert de la seva mirada. Cerca un efecte de reconeixement cap els treballadors de la BNF que el van ajudar durant el seu treball, fent referència a la exposició de fotos diu " ..qu'il me semblait extrêmement important d'offrir ces travaux à tous ceux qui m'avaient aidé à les réaliser, mais aussi parce que je désirais bénéficier du regard de ceux que j'avais emprisonnés sur un cliché avec mon propre regard"

¹¹ Sylvain Maresca (2011:34) "lo que se compromete en estos intercambios (no siempre fáciles), es una confrontación de miradas más que un examen dominante, de tal manera que el investigador confronta su aproximación, incluso sus preguntas, a las de la persona que estudia. Al hacer esto, produce verdaderamente "otros", en lugar de reducirlos a simples representantes de categorías preconstruidas".

fotografies i paraules clau. Al ser un blog essencialment gràfic la tasca de traducció no ha estat gaire gran i per això el lector té la possibilitat d'accedir al contingut en tres idiomes català, espanyol i anglès.

Com resum del que ha estat per mi, l'observador, m'agradaria destacar alguns aspectes que s'haurien de tenir molt en compte en el moment d'abordar una aproximació etnogràfica des de l'audiovisual a qualsevol col·lectiu. En primer lloc i deixant de banda la meva inexperiència en treballs de camp, cal remarcar que si abordem una observació de manera individual com jo, sense cap ajuda sobre el terreny, de ben segur ens perdrem molts detalls. Quan s'enregistra vídeo en acció, sense ajuda, són molts els elements tècnics a controlar, el focus, l'enquadrament, el so, la llum, multitud d'aspectes que poden distorsionar l'observació en si mateixa doncs l'investigador ho fa tot. Amb les fotografies, sense ser tan complex, també es produeix una certa superposició entre tècnica, estètica i observació objectiva. En el meu cas, el fet d'haver de muntar un petit set d'estudi per fer els retrats i fer-ho sol, afegia una pressió extra al moment d'enfrontar-se al subjecte a fotografiar. La meva recomanació seria fer el treball sobre el terreny amb algú que ens doni un cop de mà amb els detalls tècnics.

Per altra banda, i això dependrà de cada observador, el fet d'estar constantment pensant en clau audiovisual m'ha distanciat en alguns moments del pur acte observacional. A més, com he interactuat amb les meves càmeres molt a prop del col·lectiu he provocat que m'hagin tingut més present, la qual cosa possiblement ha condicionat la seva resposta relacional; una situació molt diferent de la que s'hauria produït si hagués estat un investigador "camuflat" en un racó amb la seva llibreta d'apuntes. Des de el meu punt de vista, es tracta d'aconseguir l'equilibri relacional entre les preses fotogràfiques o enregistraments de vídeo i l'observació participant, diríem clàssica, com remarca senzillament L.E. Robinson Achutti

(2004:90)¹². En qualsevol cas, no deixar de mirar, sigui a través d'una càmera o sigui amb el nostre imaginari, perquè com apunta un aforisme de Goethe “Pensar és més interessant que saber, però menys interessant que mirar”¹³.

---

¹² L.E. Robinson Achutti “Il est important de préciser que l’on peut dialoguer, prendre de notes et prendre de potos en même temps. Le chercheur ne doit pas se cacher en permanence derrière son appareil de photo ni s’en servir comme d’une protection”, aquí jo matisaria que “ha de” en lloc de pot “on peut”

¹³ traduït per mi del castellà, de l'article “ Ver, mirar, contemplar” de Xavier Guix publicat el 11 de desembre del 2011 .

4. Esguards i presències.

Quan plantejo un apropament foto-etnogràfic a l'àmbit de recerca escollit tinc molt present que estic col·locant la mirada com a principal centre perceptiu del que pugui observar. La nostra capacitat visual combinada amb les nostres habilitats intel·lectuals i emocionals adscriuen a la mirada humana un potencial per sobre d'altres sentits. En l'àmbit relacional aquest sentit ultrapassa el què és estrictament percepció per entrar en quelcom que ens fa ser conscients d'ésser. El reconeixement o rebuig que podem trobar en una mirada ens reafirma en la nostra existència, anant més enllà del pur acte intel·lectual de conèixer com reflexiona Roland Barthes "Diríase que la Fotografía separa la atención de la percepción, y que solo muestra la primera, a pesar de ser imposible sin la segunda, se trata, lo que es aberrante, de una noesis sin noema, de un acto de pensamiento sin pensamiento.."(2009:122) y posant l'exemple d'una fotografia d'André Kertész on es veu a un nen amb el seu gos "De hecho, no mira nada, retiene hacia adentro su amor y su miedo"(2009:123), la mirada és potser tan sols això pura emoció.

Un dels trets més significatius en els nens autistes és la seva intolerància a la mirada directa. Aquesta característica es dona també en personalitats amb altres tipus de diversitats funcionals. Cal afegir, què en molts casos també existeix una dificultat per comunicar-se verbalment. Això provoca en la gent que es troba al seu voltant, interactuant amb ells, un cert grau d'impotència. Aquesta falta d'esguard dificulta la construcció d'una relació on l'expressió de les emocions consolidi el lligam afectiu.

En la primera reunió de treball que vaig mantenir amb la Clara Clos de la Fundació Pere Mitjans, em va parlar d'una de les principals aptituds que cercaven en els aspirants a cuidador/educador; i que valoraven quan feien les estades de prova a pisos i centres de dia; era la seva capacitat relacional, la seva habilitat per empatitzar amb els usuaris. En el perfil aptitudinal del *personal cuidador dels serveis d'acolliment* publicat pel Departament de Benestar i Família(2003:7), es confirma aquesta idea i s'amplia afegint-hi altres aspectes com:

- *L'acceptació de la diferència i de respecte a la persona i la seva família.*
- *L'observació, l'anàlisi i la intervenció davant les diferents situacions que es puguin presentar, tant pel que fa a les relacions personals com de grup.*
- *La motivació, l'establiment de límits, i el fet de donar un tracte correcte a la persona i a la seva família.*
- *La potenciació de les relacions humanes, socials i interpersonals entre les persones ateses.*

Tot plegat indica que la persona és l'objectiu principal del col·lectiu de

cuidadors/es i, això, és el que m'ha permès en poc temps observar durant el dia a dia situacions relacionals, instants, que denoten detalls identitaris del col·lectiu.

El meu esguard en la recerca ha estat confinat majoritàriament per la imatge i condicionat per un resultat volgutament gràfic. En certa forma he assumit l'expressat per Susan Sontag referint-se a la mirada fotogràfica *“les fotografies alteren i amplien les nostres nocions del que paga la pena mirar i del que tenim dret a observar. Són una gramàtica i una ètica de la visió”*(2006:15)¹⁴. D'aquí sorgeix la idea que si pogués capturar les mirades, podria inferir algun detall important del seu marc relacional i contrastar-ho amb la meva hipòtesi de partida.

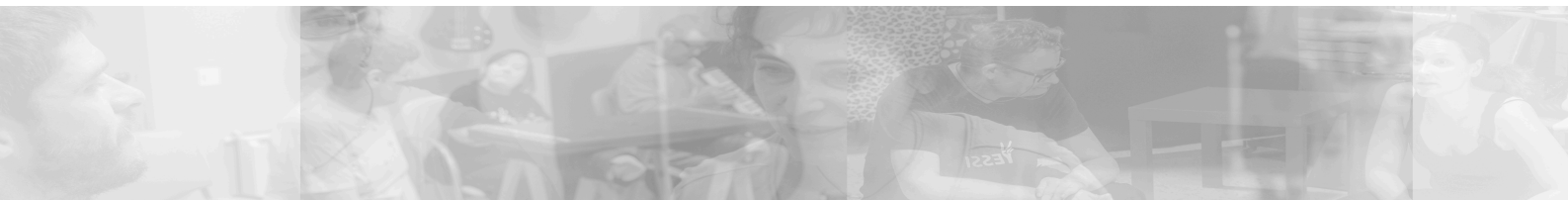
¿Com es miren els educadors i els usuaris?, ¿aconsegueixen connectar?.

Connectar, connectar la diversitat amb la diferència a través de les mirades, ¿per què no?.

---

¹⁴ Traduït per mi del castellà.

A banda d'aquestes dues fotografies, en el blog es poden veure més de similars i alguns vídeos on es posa de relleu aquesta idea de la connexió visual. Per exemple a les fotografies del pis de Porxos on les cuidadores Irene i Núria cerquen la connexió visual amb una usuària, i on fins i tot en Pau Garbella¹⁵ comenta aquesta capacitat dels cuidadors, en aquest cas de la Núria, per buscar i trobar la connexió. En la fotografia d'en Roc i la Mireia rient amb dues usuàries, veiem la multi-connexió entre els quatre protagonistes¹⁶. En el vídeo de l'activitat Creació Teatral¹⁷ al centre de dia d'Andrade, es veu com l'educadora Carlota cerca constantment la mirada, de vegades absent, del usuaris que participen a l'activitat i és especialment significatiu com responen a la Carlota durant el moment on assagen les emocions.

Per tant, la mirada és present en la diferència. Allò que és distint, que no es *normal* crida la nostra atenció i reclama el nostre esguard. En la conversa amb la Mari Àngels¹⁸, ella descriu com quan surten al carrer amb els usuaris intenta normalitzar el seu comportament i aspecte, per tal de normalitzar-se a ulls dels altres. Les imatges preconcebudes condicionen en molts casos aquesta mirada. Així ens ho fa notar la Irene¹⁹ quan explica la reacció de xoc de la seva família al saber que es volia dedicar en aquesta feina, o la de la seva parella que al conèixer com es treballa a la Fundació abandona la tòpica imatge hospitalària del servei.

Aquest tipus d'esguard també afecta a l'observador. En el meu cas em cridava l'atenció la diversitat dins el col·lectiu de cuidadors. Tenia la idea que des de fora es podia veure al cuidador com algú semblant a un sanitari o un mestre, amb un perfil bastant reglat i formal. La meva experiència em mostrava per contra que existia una gran varietat de perfils. Per aquest motiu he retratat al cuidadors en el

---

¹⁵ <http://personesincloents.wordpress.com/2014/07/30/nuria/>

¹⁶ <http://personesincloents.wordpress.com/category/fotografies/cuidadors/#jp-carousel-392>

¹⁷ <http://personesincloents.wordpress.com/2014/11/27/psicoart-al-centre-de-dia-dandrade-2/>

¹⁸ <http://portraits-personasincluyentes.org/2014/11/14/conversacion-con-mari-angels/>

¹⁹ <http://portraits-personasincluyentes.org/2014/12/27/conversacion-con-irene-del-piso-de-porxos/>

seu lloc de feina, per mostrar com son.

En la primera entrevista amb la Clara Clos li vaig demanar algunes dades que venen a confirmar la diversitat d'aquest col·lectiu i que ajuden a complementar el retrat dels cuidadors/es. Si tenim en compte el país de procedència trobem una significativa varietat de nacionalitats:

Argentina	1	França	1	Portugal	2
Brasil	1	Holanda	1	República Dominicana	1
Colòmbia	1	Itàlia	1	Romania	1
Estònia o Letònia	1	Marroc	2	Uruguai	1

També ho és la trajectòria professional o acadèmica. Trobem sociòlegs, educadors socials, psicòlegs, pedagogs, historiadors, periodistes, però també persones que no tenen formació superior i provenen d'entorns com per exemple el món del clown, o de l'ensinistrament d'animals domèstics. A tots, però, se'ls demana inicialment algun tipus de formació socio-sanitària per treballar a la Fundació. Un cop dins, reben un curs on se'ls explica el funcionament i valors de la Fundació; i durant la seva estada al servei segueixen cursos d'estimulació basal, prevenció de riscos o processos de dol entre altres. Els cuidadors/es tenen representants en l'òrgan gestor constituït en patronat, juntament amb usuaris i pares o tutors. El seu salari mig se situa al voltant dels 1000 mensuals. La seva franja d'edat se situa entre els 24 i els 40 anys i el col·lectiu està format en la seva majoria per noies. Valdria la proporció de un 75% noies i un 25% nois, que mostra el quadre següent:

Després de veure el mosaic de cuidadors/es de la pàgina anterior tenim constància de la seva existència. Aquesta és una qualitat inherent a la fotografia²⁰. La presència també és una característica relacional de la dinàmica amb els usuaris. Hi ha alguns d'ells que no tenen capacitat visual i necessiten del contacte i la veu dels cuidadors/es. I ha d'altres que necessiten ajuda per moure's o fer tasques bàsiques. O simplement hi són per donar un cop de mà quan s'escapa un punt de ganxet o acompanyar-los cap a l'ombra sota el sol del migdia.

Quan vaig gravar la conversa amb la Mari Àngels²¹, ho vam haver de fer amb la presència de dos usuaris. En el vídeo se'ls sent i es veu com la Mari Àngels agafa la mà d'un i està pendent del fa.

Senzillament els cuidadors/es hi són sempre.

---

²⁰ Roland Barthes (2012:125) “La imagen, dice la fenomenología, es la nada del objeto. Ahora bien, en la Fotografía, lo que yo establezco no es solamente la ausencia del objeto; es también a través del mismo movimiento, a igualdad con ausencia, que este objeto ha existido y que ha estado allí donde yo lo veo.....pero con al Fotografía mi certeza es inmediata...”

²¹ <http://portraits-personasincluyentes.org/2014/11/14/conversacion-con-mari-angels/>

5. Cultura d'acolliment.

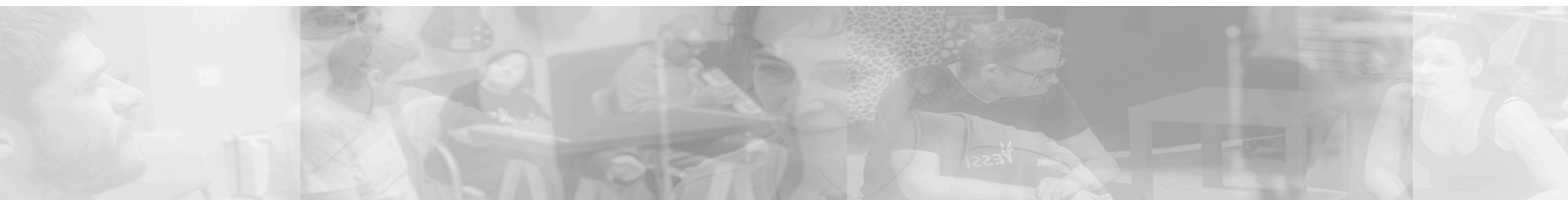

Durant la presentació del llibre *Somnis* el filòsof i professor de la Universitat de Girona Joan Canimas, va parlar del que segons ell representava fer un projecte amb els usuaris de Casa Boleda. Per aquest doctor en filosofia la paraula clau és reconeixement, tots tenim la necessitat de ser reconeguts per l'altre, de que se'ns tingui presents, d'ésser. Un fenomen que es produeix amb el contacte, quan ens comuniquem amb els demes i trobem en la seva resposta el reconeixement, la indiferència o el rebuig. Una petita part d'una fenomenologia de les vivències, on per mitjà del contacte humà transcendim com a persones, com a éssers.

La meva observació desenvolupada als centres de dia i als pisos de la Fundació Pere Mitjans l'he fonamentat en la recerca de signes. Uns signes que m'haurien d'ajudar en la interpretació d'una possible simbologia de l'acolliment²². Uns signes i una simbologia que possibilitarien dibuixar un primer esbós d'una tendència cultural present en les nostres ciutats. El meu treball ha estat concentrat en un petit col·lectiu, però, si miro al meu voltant veig molts altres espais on aquesta fenomenologia sembla que es torna a reproduir, com per exemple en la inclusió de persones migrants. Des d'un bon principi l'experiència migratòria acostuma a ser poc acollidora, les motivacions del viatge migratori, el viatge en si mateix i l'arribada a un entorn social inhòspit, aporten a la persona migrant una bona dosis d'insatisfacció. Per acabar-ho d'adobar els autòctons

---

²² Clifford Geertz (2003:27) "... La finalidad de la antropología consiste en ampliar el universo del discurso humano. Desde luego, no es ésta su única finalidad, también aspira a la instrucción, al entretenimiento, al consejo práctico, al progreso moral y a descubrir el orden natural de la conducta humana; y no es la antropología la única disciplina que persigue esta finalidad. Pero se trata de una meta a la que se ajusta peculiarmente bien el concepto semiótico de la cultura. Entendida como sistemas de interacción de signos interpretables (que, ignorando las acepciones provinciales, yo llamaría símbolos), la cultura no es una entidad, algo a lo que puedan atribuirse de manera causal acontecimientos sociales, modos de conducta, instituciones o procesos sociales; la cultura es un contexto dentro del cual pueden describirse todos estos fenómenos de manera inteligible, es decir, densa".

tendim a classificar a les persones nouvingudes com a diferents; i això provoca en elles una urgent necessitat de ser reconegudes i acceptades pel marc social on resideixen. La resposta de les institucions és massa llunyana i per tant la desitjada inclusió acaba per arribar de la mà de persones amb un signe cultural concret, el reconeixement i acceptació de l'altre, l'acolliment de la diferència. Aquest és el cas de la Niolvis²³, fotògrafa cubana, que al arribar a Espanya es va sentir rebutjada o ignorada pels autòctons i això va provocar el seu desencís; ara, però, està contenta de viure a Barcelona perquè té molts amics i en definitiva se sent inclosa.

Durant l'observació i a través de les converses amb les cuidadores i cuidadors, he pogut detectar altres signes que denoten aquesta pauta cultural. Just en els moments en els quals no estava darrera de la càmera, he pogut veure com la relació entre cuidadors i usuaris era franca i equitativa. La primera tarda que vaig estar al pis de Porxos just quan arribaven del centre de dia els usuaris i els cuidadors, em va cridar l'atenció la quotidianitat dels actes. Era el típic moment d'arribar a casa després d'un dia de feina. Com gairebé tothom el primer que feien era posar-se còmodes, sense presa, després de fer algun volt per la casa algú preguntava que farien per sopar; algú altre deia que se'n anava a fer un volt, gairebé sense poder diferenciar l'actitud de l'usuari i la de les cuidadores, tothom participava sense inhibicions i prerrogatives. No vaig detectar gestos forçats de compassió. Des de la meua observació, la relació entre ambdós col·lectius, si es que els podem separar, era pràcticament de igual a igual. Els cuidadors i cuidadores es relacionen amb els usuaris com ho farien amb qualsevol de nosaltres si visquéssim amb ells en un pis i, si cal posar-se seriós, doncs així ho fan, com veiem a les fotografies de la Irene²⁴ o la Carla²⁵. És una dinàmica relacional del tot natural, normal, com ho seria a qualsevol pis compartit.

---

²³ <https://dialogosmigrantes.wordpress.com/testimonios/>

²⁴ <http://personesincloents.wordpress.com/category/fotografies/cuidadors/page/2/#jp-carousel-220>

²⁵ <http://personesincloents.wordpress.com/category/fotografies/cuidadors/page/2/#jp-carousel-243>

A banda d'aquest signe de “normalitat”, existeix una altra característica que resideix en aquesta possible tendència cultural de l'acolliment i és l'empatia. Ja sabem que aquesta és una qualitat que se'ls hi demana a les cuidadores i cuidadors, però cal remarcar-la, doncs de igual forma que hem de fer un esforç de comprensió amb una persona que arriba immigrada a la nostra ciutat amb un idioma i una cultura diferents; amb les persones amb diversitat funcional o discapacitat cal esforçar-se per comprendre-les. La majoria tenen problemes de llenguatge i malgrat això la seva relació amb el col·lectiu de cuidadors/es és bàsicament a través d'aquesta habilitat. La diferència resideix en que qualsevol de nosaltres no entendria el que diuen aquestes persones amb dificultats comunicatives i, en canvi, els cuidadors sí. El seu nivell d'empatia i percepció pot ser un altre signe cultural.

En definitiva, dos segells distintius del col·lectiu observat, el primer és la seva capacitat per reconèixer, per acceptar la diferència per acollir a l'altre; el segon és una capacitat per connectar, per empatitzar i així poder comprendre l'alteritat. Ambdues, qualitats essencials per establir i mantenir una relació social, que ens du alhora a una interconnexió total entre totes les coses²⁶ a través de trames de significat, que ens endinsa al concepte teòric del que és la cultura, un espai on tots els éssers humans es relacionen i assoleixen la seva humanitat, en paraules de Clifford Geertz “la cultura subministra el vincle entre el que els homes són capaços d'arribar a ser i el que realment arriben a ser un per un” (2003:57)²⁷.

---

²⁶ Teoria de la cultura concebuda com un sistema simbòlic, que posa l'accent en els patrons culturals de comportament desenvolupats dins de trames de significació humanes per sobre d'estructures i relacions de poder. I que Edmund Leache sintetitza en la capacitat humana de connectar. *Teoria de la cultura*. Capítol *Cultura, cultures i antropologia* (2012:38-39)

²⁷ Traduït per mi del castellà.

6. GR en lloc de PR

Quan vaig començar ara fa un any aquest camí pensava que podria arribar al final, tot seguint les marques blanques i grogues, els signes que denoten que trepitgem un sender de Petit Recorregut. Creia en la meva capacitat per fer moltes entrevistes, fotografiar tots els centres de dia i tots els pisos. No tenia ni idea del que representava fer un treball de camp. Estava convençut que era un bon caminador i que el recorregut no seria ni tan llarg, ni amb tantes valls, colls i trencalls. Durant aquest any he pogut documentar dos centres de dia, dos pisos, he fet tres entrevistes i poca cosa més. Però des de el primer dia no ha passat un moment en que no hagi tingut al cap el projecte. El treball és un camí començat. Ara puc dir que els signes que m'he anat trobant pel camí eren blancs i vermells, els d'un sender de Gran Recorregut, com el que travessa en més de 30 dies el Pirineu de costa a costa. No sabia dir siestic a la meitat o al principi, però posar una mirada etnogràfica en aquest col·lectiu i reflexionar sobre el que he pogut observar, em fa intuir que encara queden molts colls per superar i moltes valls per trepitjar.

En la meva primera entrevista amb la Clara Clos, ella em va advertir i jo em vaig adonar que era necessari reduir l'abast de l'observació. Abordar un col·lectiu de unes 140 persones, distribuïdes en deu pisos i quatre centres de dia era una tasca impossible per mi en un any. Vaig decidir concentrar-me en dos centres de dia, un que ja coneixia; i dos pisos que també m'eren coneguts, en total unes 20 persones. Aquesta població és una petita mostra del col·lectiu a la ciutat, doncs tan sols a Barcelona i L'Hospitalet hi ha unes 105 entitats que desenvolupen la

seva tasca principalment amb persones discapacitades intel·lectualment²⁸. Si prenem la xifra de 9.322 discapacitats psíquics a la ciutat de Barcelona l'any 2013 i apliquem una ratio mitja de 1 educador cada 4 usuaris, obtenim una població estimada d'educadors, cuidadors de 2.330²⁹. Hi ha entitats, com la Pere Mitjans, que tenen una ratio més petita i acullen també altres tipus de diversitats funcionals. El nombre de 2.330 simplement denota que els 16 educadors descrits no son ni un 1% de la població que pot haver a la ciutat de Barcelona.

Per tant no puc generalitzar cap tipus de conclusió i tampoc puc validar o refusar la hipòtesis de partida. Però, si puc esbossar algunes idees que han quallat i que podrien bastir un treball més ambiciós.

El primer punt seria el model inclusiu de la Fundació Pere Mitjans, el qual tampoc es pot generalitzar a totes les organitzacions de la ciutat, però, el qual he pogut constatar en les meves observacions, on l'usuari, la persona, és el centre de tota activitat i on en els quatre espais de la Fundació que he treballat, es cerca el seu benestar global i se'l tracta des d'un acostament equitatiu, igualitari, com corrobora també a les conclusions del seu treball de camp Jesús Ángel Carral, educador de Casa Boleda "La práctica más común que se ha observado durante el trabajo de campo muestra que el equipo educativo y los usuarios del centro están implicados en la ejecución de planes conjuntos que posibilitan el desarrollo psicosocial de los beneficiarios del servicio. Propuestas metodológicas de los agentes de la educación que generan variedad de opciones emancipadoras, individuales, a través del paradigma cultural. Participación activa que favorece la inclusión de los usuarios como la pertinencia social a través de la adquisición de

²⁸ directori d'entitats agrupades al DINCAT, Discapacitació intel·lectual Catalunya.

http://www.dincat.cat/es/directorio-de-entidades_3783

²⁹ Estadística del departament de benestar i família (2013:7)

Municipi	Físics motòrics	Físics no motòrics	Total físics	Visuals	Auditiu	Psíquics	Malalts mentals	No consta	Total discapacitats
Barcelona	47.298	32.885	80.183	10.631	7.223	9.322	27.317	118	134.794

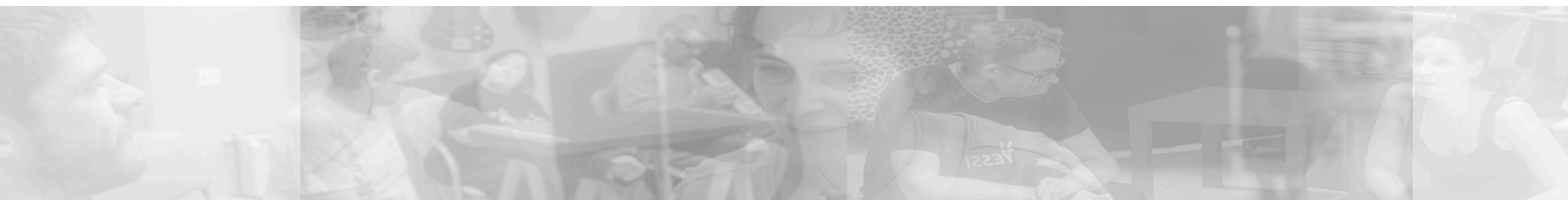
herramientas significativas y sociales que fomentan el desarrollo, hacia criterios objetivos y subjetivos del contexto, y de creciente importancia vital en la construcción de la persona. Procesos comunicativos transversales en el que la toma de decisiones se realiza desde la equidad de los intereses particulares de cada usuario y no denotan una relación de poder por parte de los educadores sino, alteridad para que sean los protagonistas de sus democráticas vidas dentro del contexto institucional y social en el que se desarrollan diariamente.” (2014:11). Caldria, però ampliar l'estudi a altres organitzacions per tal de falsar aquesta conclusió i comprovar quins serien els altres models existents. A l'entrevista de la Mari Àngels quan respon a la pregunta “¿Com creus que us veu la gent?, sembla que vulgui donar a entendre que hi han altres maneres de fer³⁰, tot i que en els documents del departament Benestar i Família s'aposta per un model totalment inclusiu, emancipador i que per tant l'hauríem de trobar en major o menor grau a totes les organitzacions dedicades a oferir aquest tipus de servei.

El segon aspecte remarcable ha estat la dialèctica relacional existent entre els usuaris i el col·lectiu de cuidadors/es. Pel que fa als dos centres i dos pisos visitats, he pogut constatar un *continuum* actitudinal dels cuidadors/es, el qual aporta cohesió a tot el grup i projecta una idea de projecte comú amb els usuaris. Un exemple clar d'això és l'assemblea que es fa cada setmana a Casa Boleda. Per altra banda, he comprovat que hi ha alguns desacords entre el col·lectiu de cuidadors/es, així com una certa manca d'intercanvi d'experiències. Tant la Mari Àngels com la Irene ho expressen en llurs converses. També he de destacar la absència de cuidadors d'altres centres de dia o pisos a les dues presentacions del llibre Somnis. De fet serien qüestions habituals en qualsevol dinàmica grupal.

Relacionat amb la connexió i comunicació entre ambdós col·lectius, usuaris i cuidadors/es, l'enfoc audiovisual del treball m'ha ajudat a comprovar que

---

³⁰ <http://portraits-personasincluyentes.org/2014/11/14/conversacion-con-mari-angels/>

existeixen diferents nivells de profunditat en aquesta empatia, en aquesta acollida. Hi ha una fotografia on es veu a un cuidador, el Jesús, abraçat per un usuari³¹, on trobem una forta connexió afectiva; i per contra, en el vídeo d'un dia al Centre d'Andrade, es veu a la Míriam donant l'esmorzar a dos usuaris en una imatge rutinària sense cap empatia. Per documentar aquest fet la fotografia i el vídeo són fonamentals, doncs les imatges aporten d'una manera quasi instantània la connotació d'aquesta idea, gairebé com si fos un *punctum*³² etnogràfic; d'altra forma tot quedaria en mans de la habilitat descriptiva de l'observador en la narració escrita.

Per últim, el tercer esbós fa referència al mètode foto-etnogràfic. Al principi d'aquest capítol renunciava a extreure conclusions donada l'extensió del col·lectiu susceptible d'estudi. Ara i cenyint-me a les observacions fetes me n'adono que potser, com a metodologia, caldria reduir la connotació pre-definida i augmentar el nombre de imatges. Em pregunto ¿quines idees es podrien extreure del gravat per una càmera col·locada sempre en un mateix punt i gravant sense operador?, la mateixa qüestió se'm planteja per les fotografies ¿què podríem interpretar de les imatges capturades per una càmera que disparés a les ordres d'un sensor de moviment? Ambdues qüestions em retornen a la meua manera de mirar a través de l'ocular de la càmera. Tinc la sensació d'haver creat imatges i vídeos massa subjectius, en excés condicionats per la meua hipòtesi etnogràfica i la meua mirada estètica. La única forma que se m'ocorre per tal de contrarestar aquesta manca d'objectivitat, és fer moltes més fotografies i vídeos deixant una mica de banda la mirada i simplement dedicant-me a veure i capturar la llum i el so. També, i des del posicionament com a observador, potser prendre distància amb els subjectes i les accions adoptant una visió *d'observador complet* com descriu Angrosino "En el rol de *observador completo*, el etnógrafo se mantiene lo más

---

³¹ <http://personesincloents.wordpress.com/category/fotografies/cuidadors/#jp-carousel-343>

³² Roland Barthes (2010:46) "El *punctum* de una foto es ese azar que en ella me despunta (pero que también me lastima, me punza)"

distante posible del entorno que se estudia. Los observadores no se ven ni se notan. Este rol se concebía como representación de un tipo de ideal de objetividad, aunque goza ya de bastante poco prestigio debido a que se presta a engaños y suscita problemas éticos que los investigadores contemporáneos tratan de evitar”(2012:190), sense gaire bé participar .

Bé, ara des del coll on he arribat després de caminar durant un any, em miro una extensa vall que se m'obre al davant i al fons, molt lluny apareixen noves muntanyes. No sé si hauré aconseguit mostrar el que volia, però estic satisfet d'haver-ho observat amb la meva mirada.

“Els fotògrafs documentals tenen una porció de responsabilitat –han de provocar una dialèctica. No vas a un lloc per crear bones imatges o coses boniques. No es tracta d'això. Tu tens la teva manera de mostrar-les i el fotògraf ha d'aplicar la seva pròpia manera de mirar”³³

Sebastião Salgado.

---

³³ Traduït per mi del castellà de l'article dedicat al fotògraf Sebastião Salgado a http://oscarenfotos.com/2013/02/23/sebastiao-salgado/#_edn33

7. Algunes dades sobre el material tècnic, el treball de camp i el blog.

7.1 Material fotogràfic i videogràfic.

Càmera Nikon D4
Càmera Nikon D800
Objectiu Nikkor 50 mm f: 1,4
Objectiu Sigma 35 mm f: 1,4
Objectiu Nikkor 24-70 mm f: 2,8
Objectiu Nikkor 70-200 mm f: 2,8
Objectiu Nikkor 105 mm f: 2,8
Objectiu Nikkor 18-35 mm F: 3,5-4,5
Trípode Gitzo
3 flashos Elinchrom D-lite RX one
Fons blanc Lastolite
Micro d'ambient Rode Videomic pro
Micro solapa Audio-technica ATR 350
Programa edició vídeo iMovie
Programa edició de vídeo Adobe After Effects CC 2014 (demo)
Programa edició fotogràfica Lightroom 4

7.2 Treball de camp, visites, fotografies i minuts de vídeo.

El document en word del Diari de Camp té 10.648 paraules recollides en 15 pàgines, amb observacions, testimonis i correus rellevants.

	Visites	Fotografies	Minuts de vídeo
Centre de dia d'Andrade	3	540	82
Centre de dia Casa Boleda	4	520	1
Pis de Porxos	2	148	19
Pis Pau Sans	2	169	0
	11	1.377	102

7.3 Estadístiques del Blog.

Dades extretes del blog el 31 de desembre de 2014.

La pàgina d'inici és la més vista però s'ha de tenir en compte que és un accés a l'entrada més recent i a una fotografia concreta. Per tant dins aquesta vista hi ha una altra estadística, on per exemple aquesta fotografia té 128 visites a Personas Incluyentes.

Idioma			
Títol blog	retrats d'acollida	personas incluyentes	portraits of inclusion
Data creació	oct-14	jun-14	oct-14
Visites	479	5.238	341
Top 5 Entrades més vistes (nº vistes)	Pàgina d'inici/ Arxius (264) foto D493813teatro (12) foto D493766teatro (12) foto D493775teatro (9) foto D493831teatro (6)	Página de inicio/ Archivos (1445) Núria (40) Andrade. Teatro (39) Conversación Mari Ángeles (33) Andrade (28)	Página de inicio / Archivos (180) Mari Angels (6) Andrade. Theatre (3) Why this blog? II (2) Contact me (1)
Països			
Espanya 	489	4.765	298
Italia 		186	
Francia 	25	142	21
Holanda 		76	
Reino Unido 		37	
Estados Unidos 	1	34	14
Suïza 		15	
Mexico 		7	
Federación Rusa 		5	
Brasil 		3	
Argentina 		1	
Colombia 		3	
Canadà 			10

Bibliografia

- **Achutti Robinson L.E.** *L'homme sur la photo, manuel de photoethnographie*. Téraèdre, Paris, 2004.
- **Alsina González, Pau (coordinador)**. *Teoria de la Cultura*. Fundació Universitat Oberta de Catalunya, Barcelona, 2012.
- **Angrosino Michael**. *Etnografía y observación participante en Investigación Cualitativa*. Ediciones Morata S.L., Madrid, 2012.
- **Ardévol Elisenda (1994)**. *La mirada antropológica o la antropología de la mirada. De la representación audiovisual de las culturas en la investigación etnográfica con una cámara de video*. Tesis doctoral presentada a la Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra, 1994.
- **Barley Nigel**. *El antropólogo inocente*. Editorial Anagrama S.A, Barcelona, 1983.
- **Barthes Roland**. *La cámara lúcida; Nota sobre fotografía*. Espasa Libros, S.L.U., Barcelona, 2010.
- **Bavister Steve**. *Técnicas de iluminación, Retrato*. Ediciones Omega S.A., Barcelona, 2011.
- **Becker Howard**. *Evidencia visual: un séptimo hombre, la generalización especificada y el trabajo del lector*. Quaderns-e de l'Institut Català d'Antropologia, num 16 (1-2), 2011, pp. 38-50. Disponible a [http://www.antropologia.cat/files/Quaderns-e16\(1-2\)_Becker.pdf](http://www.antropologia.cat/files/Quaderns-e16(1-2)_Becker.pdf)
- **Berger John, Mohr Jean** *Otra manera de contar*. Gustavo Gili, Barcelona, 2008. [Another way of telling. 1982].
- **Berger John, Mohr Jean**. *Un séptimo Hombre*. Huerga y Fierro Editores, Madrid, 2002.
- **Bonich, Mònica; Cervera-Farré, Albert; Santos-Hermosa, Gema**. *Com s'ha d'iniciar una cerca*. Universitat Oberta de Catalunya [material docent en línia, data de consulta: 24 de novembre de 2013]. <http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/handle/10609/9008>.
- **Buxó Mª Jesús, De Miguel Jesús María (eds)** *De la investigación audiovisual: Fotografía, cine, video, televisión*. Proyecto*a Ediciones, Barcelona, 1999.
- **Cambra Aliaga Alba** *Intervención de terapia ocupacional en un caso de esquizofrenia*. Universidad de Zaragoza, facultad de Ciencias de la Salud. Grado en terapia ocupacional, Zaragoza, 2013 <http://zaguan.unizar.es/TAZ/EUCS/2013/11936/TAZ-TFG-2013-725.pdf>.
- **Carral Jesús Ángel**. *Etnografía aplicada a la educación social*. Treball de camp realitzat per un dels educadors de Casa Boleda i cedit generosament per completar a la vegada el meu propi treball de camp. Barcelona, 2014.

- **Demetrio E. Brisset Martín.** Antropología visual y análisis fotográfico. *Gazeta de antropología* (núm 20), 2004 [article en línea consultable a: http://www.ugr.es/~pwlac/G20_01DemetrioE_Brisset_Martin.html].
- **Edwards Jeanette.** *Antropology and photography 1860-1920*. Yale University Press; London: The Royal Anthropological Institute. New Haven; London, 1994.
- **Gallén Carlota.** *Les fronteres de la normalitat. Una aproximació en clau social a les persones amb intel·ligència límit o borderline*. Edicions de 1984 S.L., Barcelona, 2005.
- **Geertz Clifford.** *La interpretación de las culturas*. Editorial Gedisa S.A.Barcelona, 2003.
- **Generalitat de Catalunya.** Departament de Benestar i família. *Perfil professional. personal cuidador als serveis d'acolliment per a persones amb discapacitat*, 2003. [en línea]. http://benestar.gencat.cat/web/.content/o2serveis/o6recursosprofessionals/comite_expertes_i_experts_en_formacio/perfils_professionals/o4_atencio_a_infancia_adolescencia_i_joventut/pdf/o5_persones_amb_discapacitat_o2_cuidador.pdf.
- **Generalitat de Catalunya.** Departament de Benestar i família. Estadístiques persones amb discapacitat, 2013. [en línea]. http://benestar.gencat.cat/ca/ambits_tematics/serveis_socials/estadistiques/estadistiques_persones_discapacitat
- **González Granados Paula.** "Tu mira la foto, pero no se la enseñes a nadie" análisis de la práctica fotográfica, los discursos y las representaciones de niños y adolescentes en el contexto de talleres de fotografía participativa. *Dos estudios de caso*. Tesis doctoral, presentada a la Universitat Rovira i Virgili. Departament d'Antropologia, Filosofia i Treball Social, 2011
- **González Granados, Paula.** *A través de sus ojos. Etnografía visual en un centro educativo de la periferia urbana*. *Periferia* (núm 4), 2008. [article en línea, data de consulta: 24 de noviembre de 2013] http://dialnet.unirioja.es/servlet/listaarticulos?revista_busqueda=12697&tipo_busqueda=ANUALIDAD&clave_busqueda=2008
- **Guix Xavier.** *Ver, mirar, contemplar*. *El País* [en línea] article publicat el 11 de desembre del 2011. http://elpais.com/diario/2011/12/11/eps/1323588413_850215.html
- **Flusser Vilém.** *La Civilisation des médias*. Belvai: Ed. Circé, Belvai, 2006. [Medienkultur, 1978-1995].
- **Hill Paul, Cooper Thomas.** *Diálogo con la fotografía. Conversaciones con Cecil Beaton, Brassai, Henri Cartier-Bresson, Helmut Gernsheim, André Kertész, Man Ray, Paul Strand y otros*. Ed. Gustavo Gili S.A., Barcelona, 1980.
- **Llobera Josep R.** *Antropologia social*. Universitat Oberta de Catalunya, Barcelona, 1998.

- **Malinowski Bronislaw.** *Los argonautas del Pacífico occidental. Comercio y aventura entre los indígenas de la Nueva Guinea Melanésica.* Editorial Planeta – De Agostini, Barcelona, 1986 (1922), pp 19-41.
- **Maresca Sylvain.** *Photographie; un miroir des sciences sociales.* Paris: L'Harmattan, 1996.
- **Maresca Sylvain, Monnet Nadja, Santamaria Enrique.** *Imagenes, ciencias sociales y alteridad.* Institut català d'antropologia. Quaderns –e. 16 (1-2) 2011. [en línea]. <http://www.antropologia.cat/quaderns-e-167>
- **Miguel Jesús María, Pinto Carmelo.** *Sociología visual.* Madrid: Centro de investigaciones sociológicas. Madrid, 2002.
- **Monnet, Nadja.** *Ciudad, instrucciones de uso, La. Esbozos barceloneses.* Tesi doctoral, presentada a la Universitat de Barcelona, Departament d'Antropologia Cultural i Història d'Àmerica i Àfrica, 2007
- **Monnet Nadja.** *Photoethnography of the urban space, or how to describe the urban world beyond words: presentation of a multimedia essay.* Visual ethnography, vol 3, n° 1, pàgines 35-64, 2014. [en línea]. <http://www.vejournal.org/?journal=vejournal&page=article&op=view&path%5B%5D=95>
- **Naranjo Juanjo.** *Fotografía, antropología y colonialismo (1845-2006).* Ed. Gustavo Gili, S.L., Barcelona, 2006
- **Pujadas Joan J.** *Etnografía.* Universitat Oberta de Catalunya, Barcelona. 1999.
- **Orwing Chris.** *El retrato en la fotografía. Capturar el alma en un instante.* Ediciones Anaya Multimedia, Madrid, 2012.
- **Quivy Raymond, Campendhout Luc Van.** *Manual de recerca en ciències socials.* Empresa Editorial Herder, S.A., Barcelona, 1997.
- **Schauble Michaela.** The ethnographer's eye: Vision, narration, and poetic imaginery in contemporary anthropological film, *Conference on Writing and Seeing*, Oporto, 2003 [crónica en línea consultada a ISIKNOWLEDGE, data de la consulta: 24 de novembre de 2013: http://apps.webofknowledge.com/summary.do?SID=X1qP67CX26QCcekTnXs&product=UA&qid=6&search_mode=Refine]
- **Signorelli Amalia.** *Antropología urbana.* Anthropos editorial, Barcelona. 1999.
- **Sobieszek Robert A.** *Los grandes fotógrafos, Arnold Newman.* Ediciones Orbis S.A., Barcelona, 1983.
- **Tausk Petr.** *Historia de la Fotografía en el siglo XX. De la fotografía artística al periodismo gráfico.* Ed. Gustavo Gili, S.A., Barcelona, 1978.
- **Villa, Aurelia (coord.).** *Libro Blanco. Título de grado en pedagogía y educación social.* Agencia nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación, Madrid, 2004. http://www.aneca.es/var/media/150392/libroblanco_pedagogia_0305.pdf

Webgrafia.

- <http://dialogosmigrantes.wordpress.com> [en línia] Blog d'històries d'homes i dones que creuen fronteres, projecte de la Fundació Mescladís en col·laboració amb el Museu D'Història de la Immigració a Catalunya (MHIC), en castellà [consultat el 3 d'abril del 2014]
- <http://www.richardavedon.com> [en línia] web de la Richard Avedon Foundation on s'estudia i difon la seva obra [consultat el 12 d'abril del 2014].
- <http://www.fpmitjans.org/fundacio.html> [en línia] pàgina oficial de la Fundació Pere Mitjans amb molta informació, en català [consultat el 14 d'abril del 2014].
- <http://www.philippebazin.fr/index.php?/actualites/visuels/> [en línia] part de la pàgina web del fotògraf Philippe Bazin, on es parla de la seva exposició "les visages crus" [consultat el 7 d'abril del 2014].
- <https://www.facebook.com/STOCasaBoleda?fref=ts> [en línia] pàgina del centre de dia Casa Boleda, on ens expliquen la vida del centre, amb moltes fotografies i vídeos. Gestionat per la Lídia Yesares [consultat el 4 d'abril del 2014].
- <http://oscarenfotos.com> [en línia] blog del professor Óscar Colorado Nates, fotògraf i acadèmic titular de la Càtedra de Fotografia Avançada de la Universitat Panamericana (Ciutat de Mèxic), on es recullen galeries de fotògrafs, reflexions, entrevistes etc. [consultat el 19 de desembre del 2014].